

Życie świadome.

Scenariusz lekcji filozofii dla uczniów szkół podstawowych

Cele:

- Uczniowie ćwiczą się w dokonywaniu introspekcji.
- Uczniowie rozróżniają świadomość od samoświadomości.
- Uczniowie dostrzegają sens i wartość utrzymywania i rozwijania świadomości.

Metody i formy pracy:

- Opowiadanie
- Introspekcja (wgląd w siebie)
- Eksperyment myślowy
- Dyskusja

Przebieg lekcji

Część I

Prezentujemy opowiadanie:

Pewien mężczyzna wędrował przez pustynię i myślał wyłącznie o celu swojej podróży, więc nie zobaczył tygrysa, który od pewnego czasu skradał się za nim i właśnie wyskoczył z kryjówki, by zaatakować.

Zaskoczony i przerażony wędrowiec porzucił swoje rzeczy i uciekał najszybciej, jak mógł.

Zbyt był przestraszony, by zastanowić się, dokąd prowadzi ścieżka, którą biegł. A ta prowadziła na sam skraj przepaści rozciągającej się za skałą. Mężczyzna bał się zwolnić i rozejrzeć wokół, więc przeskoczył skałę, ale zsunął się w dół. Na szczęście w ostatniej chwili złapał się krzaku rosnącego poniżej. Spojrzał w górę, a tam tygrys łakomie oblizywał pysk. Mężczyzna pomyślał, że nie jest tak źle, bo drapieżnik w końcu się znudzi i sobie pójdzie.

W momencie, gdy tak pomyślał, korzenie krzaka, na którym wisiał, zaczęły wysuwać się z ziemi pokrywającej skalne podłoże. Wstrzymując oddech, wędrowiec spojrział w dół, aby ocenić wysokość, z jakiej przyjdzie mu spadać. Na dnie przepaści zobaczył drugiego tygrysa. Zwierzę czekało, aż człowiek wpadnie do tej przemyślenia zastawionej pułapki. W tej ostatniej chwili, zgoła niespodziewanie, mężczyzna zauważył rosnące tuż przy nim poziomki. Odruchowo zerwał największy, najczerwieńszy owoc, powąchał go i włożył do ust. Jakże był słodki!

Opowiadanie pochodzi z książki Stephena Bowketta *Wyobraź sobie, że... Ćwiczenia rozwijające twórcze myślenie uczniów*, Warszawa 2000.

Pytania do tekstu

- W jaki sposób człowiek zyskał świadomość niebezpieczeństwa, które na niego czyha?
- Czego jeszcze miał świadomość? Co zauważał?
- Czy te wszystkie elementy pojawiały się jednocześnie?
- Za czym podążała jego uwaga?
- Jak emocje mężczyzny wpływały na to, co zauważał?
- Czy gdyby na drodze nie było tygrysów, świat, którego mężczyzna był świadomy, wyglądałby inaczej? Na co by zwracał uwagę podczas bezpiecznej i przyjemnej wędrowki?

Ćwiczenie

Prosimy uczniów o zachowanie ciszy, zamknięcie oczu i wsłuchanie się w otaczające ich dźwięki, zaczynając od najgłośniejszych do najcichszych. Czy byliby świadomi tych dźwięków bez skupienia uwagi na nich?

Przykładowe pytania do dyskusji

- Czego jesteśmy świadomi?
- Czy jak śpimy, to jesteśmy świadomi?
- Czy przytomność to jest to samo co świadomość?
- Czy świadomość to skupienie się tylko na jednej rzeczy?
- Skąd wiemy, że inni są świadomi?
- Czy zwierzęta są świadome?

- Czy można ćwiczyć się w byciu bardziej przytomnym?
- Co to znaczy samoświadomość?
- Czy zwierzęta mogą myśleć, że właśnie myślą?
- Co odróżnia ludzką świadomość od gromadzenia informacji przez roboty?
- Po co nam świadomość?
- Co oznacza jej utrata?

Eksperyment myślowy

Prosimy uczniów, by przez chwilę zastanowili się, czego są świadomi na co dzień.

W przyszłości wiedza neurobiologiczna zyskuje taki poziom, że jest możliwe „podkręcenie” zdolności umysłowych w zakresie poszerzania świadomości w bardzo prosty sposób. Każdemu obywatelowi przysługuje jeden taki zabieg.

Gdyby mogli wybrać jeden obecnie niedostępny obszar, w którym by chcieli uzyskać świadomość, co by to było? Co chcieliby poznać i zrozumieć?

